

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTDemokrati er å innføre
trafikkregler i jungelen

HAUK

DAGENS SUKK

Høye boligpriser og overforbruk kan endre partipolitikken – også i Norge.

Eiendomsboblen

Chr. Anton Smedshaug

KRON
OG MYNT

Den langsiktige veksten i boligprisene i Oslo og andre norske byer sidestilles med hva som skjer i byer som London, Stockholm og Zürich. Høye boligpriser, stimulert av lav rente, skaper gjeld i husholdningene, og presser middelklassens økonomi.

For ytterligere å forsterke boligprisene, har Norge et skattesystem der rentefradraget og de lave formuesverdiene på eiendom fremmer boliginvestering og gjeld, framfor investering i industri og sparing.

Rapporten «Allianz global wealth report» gir en årlig oversikt over den finansielle situasjonen i verdens rikeste land. Den viser at Norge ligger på bunn i den vestlige verden i netto finansiell formue. Vi ligger på nivå med kriselandene Spania og Portugal, og kun like over verdenssnittet. Vi har videre den nest høyeste gjelda i absolutte kroner, på 2900 milliarder. Gjennom lån blir norske husholdningers inntekter i dag og for framtida presset inn i et overopphetet boligmarked. Det har resultert i at husholdningene ligger på et gjeldsnivå rundt 220 prosent av disponibel inntekt – og gjelda øker fortsatt.

Den lave prisen på penger – renta – stimulerer sammen med skattesystemet sterkt til utviklingen. Rentenivået er lavt blant annet fordi inflasjonen som måles er lav. Det som inngår i inflasjonsmålingen, er i hovedsak forbruksvarer, som har hatt svak prisutvikling over lang tid, mens det som stiger – bolig – ikke inngår. Prissettingen på penger resulterer da i eiendomsbobler og store aksjegevinsten på den ene siden, og allmenn forgjeldning og tapte pensjoner på den andre. Det siste fordi rentenivået ikke lenger gir særlig grunnlag for avkastning i pensjonsfondene.

Dette skjer til tross for at det ikke foregår noen større generell urbanisering i Norge. Det er ingen netto innenlandsk tilflytting til Oslo. Tvert om: over 5000 innenlandske personer har flyttet ut av Oslo siden 2008. Det er innvandring som driver folketallsveksten i hovedstaden.

Med en samlet innvandring på nær én prosent av befolkningen fra 2010 til 2013, lå Norge på innvandringstoppen i Europa, knapt foran Sveits. Norge greier ikke å bygge boliger fort nok, og presset i markedet gjør at besteforeldre, foreldre og barn kollektivt låner for å sikre eiendom til neste generasjon.

BOLIGJAKT: Frustrasjonen stiger sammen med prisene. Det får følger også i partipolitikken, skriver Chr. Anton Smedshaug.

FOTO: VEGARD WIVESTAD GRØTT, NTB SCANPIX

I en slik situasjon hjelper det lite å bygge flere boliger, som situasjonen i Irland og Spania før krisen viste. Irlands sosialminister, Joan Burton, besøkte Oslo i 2013, og sa det slik: «Da boomen var på sitt sterkeste, bygde arbeidsinnvandrere boliger for fremtidige arbeidsinnvandrere. Det var ikke bærekraftig.»

Det som skjer i Oslo kan sammenlignes med det som skjer i London og i byer i Sveits og Sverige, der prisene går i

«Vi har så stor tro på vår modell at sparing synes unødvendig»

taket og de lokale sliter med å skaffe seg bolig. Frustrasjonen øker. Folket stemmer for brexit i Storbritannia, og begrensninger på innvandringen i Sveits. I vårt naboland i øst har det politiske landskapet blitt sterkt endret av Sverigedemokraterna.

At den norske modellen, til tross for god reallønnsvekst, produserer Vestens mest forgjeldede folk, er et nederlag. Vi har så stor tro på vår modell at sparing synes unødvendig. Vi vil i fellesskap løse de utfordringer som kommer. Om det ikke skjer – slik vi nå ser det i store deler av Europa – så svikter også tilliten til fellesskapsløsningene. I spennet mellom

internasjonal solidaritet og fellesskap i velferdsstaten, opplever sosialdemokratene sin største krise siden de ble statsbærende partier mot slutten av mellomkrigstiden.

Brexit er det siste av en lang rekke eksempler. I England og Wales stemte store deler av Labours velgere for brexit, med økonomiske argumenter som basis. De opplever at presset – gjennom fri flyt og økte boligpriser, stor konkurranse om jobbene og svekket økonomi – gir dem få fordeler.

Foreløpig er Norge det eneste landet uten store endringer mellom de tradisjonelle partiene i politikken. Men veksten i eiendomsprisene har gitt store økonomiske utfordringer, og påfølgende endringer i partipolitikken i nær alle vestlige land.

Om Norge greier å ta lærdom av dette, kan vi muligens unngå en tilsvarende utvikling, men da må pengene prises riktigere, skattesystemet fremme sparing og EØS-innvandringen balanse-res. Alternativet kan gi både økonomiske og politiske sjokk.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse
christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Chr. Anton Smedshaug, Morten Jerven, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen, Rune Skarstein og Camilla Øvald skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Hei, hei

Dagsavisen sommerintervjuer **Egil Drillo Olsen** langt og grundig, og åpner slik:

Ringer du ham og kommer til svareren, hører du; hei, du har kommet til Drillo. Når svarer i telefonen, lyder det; hei, det er Drillo.

Det er dette som kalles en **egen vinkel**.

Byfolk I

Mange danske bønder klager ifølge Nationen over

Pokémon-jegere

som tramper eller til og med kjører inn i åkeren med nesa i mobilen.

Vi vil anbefale Pokémon Go på **golfbaner**, for å regulere bestanden.

På jorden?

Byfolk II

Under overskriften **Valgte sauefjøset framfor Stortinget** skriver

Vårt Land

at Senter-

partiets

tidligere landbruksminister **Terje Riis-Johansen** er **melkebonde i Skien**, med planer om store investeringer i nytt fjøs.

Melking av sauer er mindre utbredt i Norge enn hovedstadspressen tror.

Ikke det, nei

Aftenposten bringer siste nytt innen hjerneforskning:

Den menneskelige hjernen er innstilt på to ting: Å skaffe seg mat og unngå fare.

Noen tenker også en sjelden gang på **sex**, men ikke i Aftenposten, selvsagt.

Alt er relativt

I Østlandets Blad møter vi **Ronny Kristiansen**, som har som mål å løpe **50 maraton før han fyller 30 år**. Sakens tittel er tilsynelatende beroligende: **Nå har han bare 24 løp igjen.**

Enda godt han har hele to og et halvt år på seg.

teppet@klassekampen.no